

Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper
Avdelning för biologi

Ida Olsson Thorén

Lärares tankar kring motivation i den dagliga undervisningen

Teachers thoughts about motivation in the daily
teaching

Examensarbete 15 högskolepoäng
Lärarprogrammet

Datum: 08-01-22
Handledare: Maria Thomasson

Abstract

The aim of this study is to investigate how you as a teacher from an educational perspective can motivate pupils in the daily education. The results are based on qualitative interviews with three active teachers. These results together with impressions from relevant literature constitute the base for the discussion and shows that facilitating individuals motivation is complex and that there are no simple solutions how to act. As a teacher it is an important insight that in educational situations all individuals have different needs and qualifications and that these conditions have to be considered for individually adjusted education.

The conclusion of this study shows that clarity, concrete goals and a positive attitude is important to encourage all pupils.

Keywords: education, goals, motivation, needs

Sammanfattning

Syftet med min studie är att kartlägga hur man som lärare kan arbeta för att motivera sina elever i den dagliga undervisningen. Detta sett ur ett pedagogperspektiv. Resultatet är baserat på kvalitativa intervjuer med tre aktiva lärare. Resultat tillsammans med förankring i för studien aktuell litteratur utgör grund för diskussion. Resultatet tillsammans med litteraturen visar att arbete med att främja individers motivation är komplex och att det inte finns några enkla lösningar på hur man skall gå tillväga. En viktig insikt man bör ha som lärare då man arbetar inom pedagogisk verksamhet är att alla individer har olika behov och förutsättningar vilket bör ligga till grund för individualiserad anpassningen i undervisningen.

Slutsatsen i min studie är att man med tydlighet, konkreta målformuleringar och med en positiv inställning medvetet bör arbeta för att stärka samtliga elevers positiva och konstruktiva sidor.

Nyckelord: behov, individanpassad undervisning, konkreta målformuleringar, motivation,

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
2. Litteraturgenomgång	7
2.1 Definition av motivationsbegreppet	7
2.1.1 Det biologiska perspektivet	8
2.1.2 Behaviorism och motivation	8
2.1.3 Det kognitiva perspektivet	8
2.1.4 Det psykodynamiska perspektivet.....	8
2.1.5 Det humanistiska perspektivet – Maslows behovshierarki	9
2.2 Motivation och undervisning	10
2.2.1 Direkt – och indirekt påverkbar motivation	10
2.2.2 Naturlig - och konstgjord motivation	11
2.2.3 Latent och manifest motivation.....	12
2.2.4 Individuell anpassning.....	13
2.2.5 Konkreta målformuleringar	13
2.3 Begreppsförklaring	14
3. Metod	15
3.1 Urval.....	15
3.2 Datainsamlingsmetod	15
3.3 Procedur	15
3.4 Databearbetning och tillförlitlighet	16
4. Resultat.....	18
4.1 Intervjuperson 1.....	18
4.2 Intervjuperson 2.....	19
4.3 Intervjuperson 3.....	20
4.4 Sammanfattning av resultat	22
5. Diskussion	24
Referenser.....	29
Bilaga 1 Intervjufrågor	30

1. Inledning

Denna uppsats handlar om hur lärare kan arbeta för att motivera sina elever i den dagliga undervisningen. När man diskuterar begreppet motivation handlar detta om viljan att lära och huruvida eleverna har lust att lägga ner energi på att lära sig nya saker (Jenner, 2004). Under den tid jag studerat på lärarutbildningen har jag samlat på mig erfarenheter, genom praktik och vikariat, vilket har lett till frågor hos mig hur man kan motivera eleverna i undervisningen. Trots att man lagt ner många timmar på planering för att göra lektionerna så roliga och givande som möjligt är det inte alls säkert att man får med sig alla elever. Då är det lätt att man skyller på bristande fokusering hos eleverna. Vad det i själva verket kan handla om är att läraren i fråga inte lyckats motivera samtliga elever till att uppnå uppsatta mål med undervisningen. Elevers förutsättningar skiljer sig från person till person, men att elever misslyckas i skolan beror troligen på brist på motivation och inte på vilken begåvning eleverna har.

I Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) står att *"Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling"* (Lärarens Handbok, 2004) samt att *"skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper"* (2004, s. 11). Det vill säga det är lärarna med övrig personal inom skolväsendet som har i uppgift att motivera eleverna mot ett fortsatt lärande. Genom mina tidigare erfarenheter inom skolan upplever jag att detta inte helt uppfylls.

Förklaring till individers olika beteenden är att vi alltid gör det som vi finner mest tillfredsställande för tillfället (Glasser, 1996). Inom psykologin används olika begrepp för att förklara de inre faktorer som får individer att sträva mot olika mål (Karlsson, 2001). När motivationen brister avspeglas det så även på beteendet och individens förväntningar och värderingar har också stor betydelse för arbetsgång och prestation (Karlsson, 2001). Jensen klassificerar motivation på två olika sätt. Naturlig- och konstgjord motivation. Med naturlig motivation avses den motivation som infinner sig när det som motiverar är själva aktiviteten. Om det som motiverar däremot tillförs utifrån med hjälp av belöning eller bestraffning klassificerar Jensen detta som konstgjord motivation (1983).

Med denna uppsats har jag inte för avsikt att förklara hur man skall arbeta för att motivera sina elever, utan att ge en beskrivning av hur man skulle kunna arbeta med detta. Denna beskrivning kommer att utgå från kvalitativa intervjuer med tre lärare inom låg- och mellanstadiet samt förankring i utvald litteratur.

Syftet med denna uppsats är att kartlägga hur man som lärare kan arbeta för att motivera sina elever sett från ett pedagogperspektiv.

Min frågeställningar som följer är:

- Vad anser lärare om uppdraget att motivera sina elever?
- Vad gör lärare för att fånga sina elevers intresse?

2. Litteraturgenomgång

2.1 Definition av motivationsbegreppet

Ordet motivation kommer från latinets *motivare* som betyder att röra på sig. Enligt Karlsson (2001) är motivationsbegreppet centralt för att kunna förstå beteenden och dess orsaker. Förklaring till individers beteende är att vi alltid gör det som för tillfället ger mest tillfredställelse (Glasser, 1996).

Motivation kan, enligt Revstedt (2002), definieras som en strävan hos människan att leva ett så meningsfullt och självförverkligande liv som möjligt. Med ett självförverkligande och meningsfullt liv menas att man tar ansvar för sig själv och utnyttjar och tar tillvara på sina möjligheter. Detta kan ses som en luddig och väldigt vid definition. Att en individ till exempel söker hjälp hos en institution för att komma till rätta med en viss typ av personlig problematik, kan ses som en del av den allmänna motivationen. En sådan handling innebär att man konstruktivt tar ansvar för sig själv. Motivationsarbete bör inte i första hand sträva till en yttre förändring utan det är en inre omstrukturering av det känslomässiga som motivationsarbetaren bör eftersträva (Revstedt, 2002). Ju mer motivationsarbetaren strävar mot yttre förändring, som beteende och utseende, ju större är risken för att omotivation infinner sig, då den yttre motivationen i större utsträckning är begränsad. Om motivationsarbetaren däremot strävar mot att förändra den inre motivationen, så som inställning och normer, är chansen större att en hållbar utveckling i större grad infinner sig (Revstedt, 2002).

Psykologerna använder begrepp för att förklara hur inre faktorer får individer att röra sig mot vissa mål. Fil. mag. i psykologi Lars Karlsson (2001) har klassificerat några olika perspektiv på motivationsbegreppet. Varje perspektiv lägger sin betoning på vissa motiv som särskilt betydelsefulla orsaksfaktorer för mänskligt beteende.

2.1.1 Det biologiska perspektivet

Några av människans mest grundläggande behov eller drifter är av biologiskt slag. Utan mat, vatten och syre etc. överlever vi inte. Dessutom utan sexualdrift skulle mänskligheten dö ut. Olika biopsykologer har bland annat försökt förstå hur behovstillfredsställelsen går till och vad den leder till. Vilken typ av behov det än handlar om, leder behovstillfredsställelse till känslor av välbefinnande (Karlsson, 2001).

2.1.2 Behaviorism och motivation

Dagens behaviorister är något mer intresserade av motivation. Skinner och andra radikala behaviorister ville avskaffa motivationsbegreppet. Man ansåg inte att inre drivkrafter så som hunger med mera var intressant (Karlsson, 2001). Åter till dagens behaviorister: de finner motivation som intressant då det är fråga om att beskriva stigande och fallande kvaliteter i prestation av olika slag. När motivationen brister avspeglas det så även på beteendet. Behavioristerna poängterar starkt betydelsen av miljöns påverkan på motivationen. Biologiska behov så som hunger och sexualdriften påverkas av den omgivande miljön och det kulturella sammanhanget (Karlsson, 2001).

2.1.3 Det kognitiva perspektivet

En kognitivistisk syn på motivation innebär att individers förväntningar och värderingar ställs i relation till arbetsgång och prestation. Inriktning och styrka hos ett målinriktat beteende styrs av individens förväntningar och dels av hur individen värderar målet. Starka förväntningar och högt värderat mål leder till hög motivationsnivå. Svaga förväntningar och lågt värderat mål leder till svag motivationsnivå (Karlsson, 2001).

2.1.4 Det psykodynamiska perspektivet

Enligt det psykodynamiska synsättet är en stor del av individers olika beteenden ett resultat av en ständigt pågående kamp mellan omedvetna motiv och de psykologiska försvarerna. Omedvetna motiv kan vara sådant som omedvetet vill komma fram och tillfredställas och de psykologiska försvarerna är till för att hålla dess funktioner eller drifter

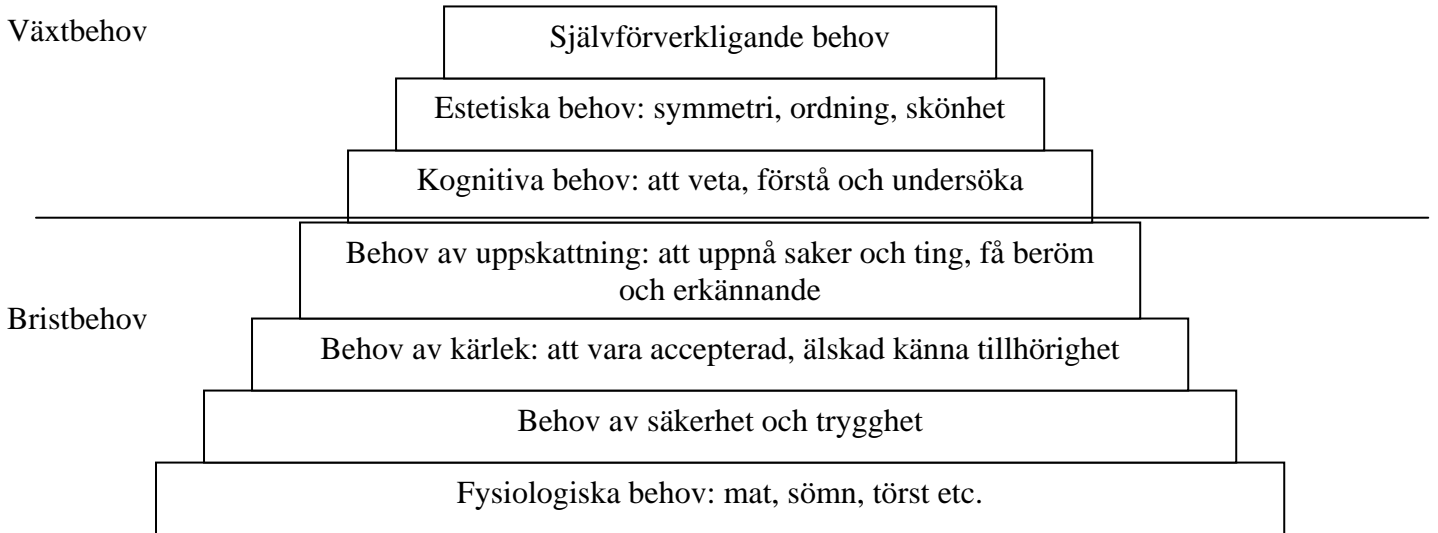

i schack. De drifter som är av särskilt sexuell eller aggressiv natur måste kontrolleras eftersom de inte är socialt acceptabla. Den energi som dessa drifter alstrar måste uttryckas på ett mer socialt sätt. Det sker effektivast genom det Sigmund Freud benämnde som sublimering. Det innebär att den hotfulla inre driften görs om till ett acceptabelt beteende. Detta menade Freud skulle kunna ske med hjälp av till exempel idrott (Karlsson, 2001).

2.1.5 Det humanistiska perspektivet – Maslows behovshierarki

Abraham Maslow hävdar att människan har ett antal behov som har en hög nödvändighetsfaktor med avseende på utveckling och välbefinnande. Maslow menar att dessa behov som utgör drivkraften för ett visst beteende. Han skiljer på två olika typer av behov, *bristbehov* och *tillväxtbehov*. Bristbehov är grundläggande behov som är nödvändiga för individers fysiska, psykiska och sociala överlevnad. Dessa behov skiljer sig inte speciellt mycket mellan människor och djur. Speciellt för bristbehoven är att de kan mätas. När ett bristbehov tillfredsställs uppstår belåtenhet, ända tills obalans åter uppstår och åtgärder måste vidtas för att åter uppnå tillfredställelse. Tillväxtbehoven däremot kan aldrig mätas och man kan då heller aldrig få nog av dem. Maslow menar att växtbehovet är det högsta uttrycket för mänsklig motivation. Alla behoven kan rangordnas så att de kroppsliga överlevnadsbehoven kommer längst ner, de psykologiska och sociala bristbehoven hamnar i en mellanställning, och högst upp i hierarkin kommer de avancerade växtbehoven (Karlsson, 2001). Ett växtbehov uppstår inte förrän de lägre bristbehoven är tillfredställda. Det är egentligen ganska logiskt. Få människor skulle känna tillfredställelse i att diskutera den globala uppvärmningen under en granatattack. Det vill säga självbevarelsedriften är starkare än strävan efter självförverkligande (Karlsson, 2001).

Maslows behovshierarki

(Karlsson, 2001)

2.2 Motivation och undervisning

Alla beteenden styrs av behov. Motivation och behov är begrepp som används inom psykologin för att förklara individers beteenden och handlingar. Behov är inte någonting som går att ta på, känna eller höra (Jensen, 1983).

2.2.1 Direkt – och indirekt påverkbar motivation

Man kan skilja på direkt och indirekt påverkbar motivation, dock handlar det om i båda fallen att stimulera behov av olika karaktär, så som grundläggande primära och inlärda behov (Jensen, 1983).

Som exempel på *indirekt påverkbar motivation* kan man närma sig motivationsbegreppet utifrån prestationsbehovet. Det skulle då kunna handla om elever som presterar extra hårt för att uppnå beröm eller belöning och för att undgå bestraffning eller klandring. Denna teori bygger på antagandet att elever per automatik lär sig nya undervisningsområden,

medan de eftersträvar att få beröm eller undanslipa straff. Denna typ av påverkan har, enligt Jensen (1983), varit mycket omdiskuterad. Oftast påstås metoden inte vara särskilt effektiv då den inte sägs förespråka fokusering på undervisningsområdet utan huvudsakligt fokus istället faller på lärarens omdöme.

Direkt påverkbar motivation utgår enligt Jensen från den känsla som infinner sig hos eleverna då de upptäcker att de behärskar någonting. Detta påverkar elevernas hantering av den aktuella uppgiften men också lusten att ta sig an kommande uppgifter. Med detta som bakgrund är det mycket viktigt att delge eleverna individuellt anpassade uppgifter som de både känner att de kan behärska, men också känner en viss typ av utmaning inför. Nyfikenhet är också ett exempel på direkt påverkbar motivation. När elevernas uppmärksamhet dras till någonting som är oklart eller osäkert ökas deras behov av att klargöra problemet. Detta menar Jensen (1983) leder till att man lättare kommer ihåg ofullbordade uppgifter istället för dem man hann med att slutföra.

2.2.2 Naturlig - och konstgjord motivation

Naturlig motivation är benämningen på den typ av motivation som infinner sig när det som motiverar är själva aktiviteten, till exempel glädjen i att skriva berättelser. Om det som motiverar däremot tillförs utifrån, det vill säga genom att en aktivitet följs av belöning eller straff benämns detta som *konstgjord motivation* (Jensen, 1983).

Enligt Jensen är det långt ifrån enkelt att stimulera den naturliga motivationen ur undervisningssynpunkt. Att i undervisningen involvera elevernas intressen och i stor utsträckning låta eleverna själva vara med och sätta upp strävansmål är ett, enligt Jensen (1983), effektivt sätt att naturligt motivera eleverna. Avgörande för motivation inom undervisning är att eleverna väl känner till och förstår de mål som de skall arbeta mot. Risker inom planerad målbeskrivning är att eleverna blir omotiverade därför att de inte ser någon relation mellan delmål och slutmål eller att slutmålet känns för avlägset.

2.2.3 Latent och manifest motivation

Utifrån Revstedts (2002) definition av motivation kan olika människor ses som mer eller mindre motiverade. Det betyder att alla människor innerst inne är motiverade. Det vill säga strävan efter att leva ett meningsfullt liv finns hos alla. Dock menar Revstedt att om man betraktar hur många individer betar sig, kan man få intrycket av att det enda de försöker uppnå är att förstöra för sig själva och andra så mycket som möjligt. Det är då lätt att tolka dessa individer som i grunden omotiverade. Men enligt Revstedt är även dessa individer motiverade även om motivationen för tillfället ligger i träda. Dessa individer är så kallat *latent motiverade*. Begreppet latent innebär att motivationen finns, men att den inte syns eller märks i handlingar utåt. Hos latent motiverade människor har de destruktiva krafterna tagit över de konstruktiva. Att destruktiva krafterna övertagit innebär inte att individen inte är motiverad, utan att individens upplevelser kring dennes möjligheter att istället handla konstruktivt fallit tillbaka. Att vara latent motiverad betyder att man anser sig ha endast ett fåtal destruktiva valmöjligheter eller inga alls. Vilket enligt Revstedt (2002) kan tolkas som att individen inte har kontakt med sin positiva inre kärna, vilken är ämnad att vägleda i att se möjligheter och göra val.

De människor som man i dagligt tal skulle kalla för motiverade benämns av Revstedt (2002) som *manifest motiverade*. Det innebär att de konstruktiva krafterna i större grad är framträdande än de destruktiva. En manifest motiverad individ har så pass god kontakt med sin inre positiva kärna att denne upplever sig ha valmöjligheter i sina handlingar. Revstedt poängterar dock att en manifest motiverad individ kan ha lika mycket problem som en latent motiverad individ, men det är hur individen i fråga handskas med problematiken som avgör huruvida denne är latent eller manifest motiverad.

Olika individer är mer eller mindre latent eller manifest motiverade. Detta menar Revstedt (2002) beror på styrkeförhållandet mellan det konstruktiva och det destruktiva hos individen. En viktig vändpunkt är då det konstruktiva fått övertag över det destruktiva. När individen gått från att vara latent motiverad till manifest motiverad.

2.2.4 Individuell anpassning

Forskning och olika utförda försök visar att det är av stor betydelse för elevers motivation om de upplever att de kan uppfylla de krav som ställ på dem. Detta är, enligt Jensen (1983, s. 88), ännu viktigare då det är fråga om elever som har någon form av svaghet. Om läraren inte är medveten om detta kan resultatet bli att dessa elevers motivation utvecklas till generell motvilja till all undervisning. Risker för detta blir, menar Jensen, mindre med individanpassad undervisning där samtliga elevers behov och kunskapsnivå tas i beaktning. ”*Det gäller att stimulera ett aktivt lärande hos eleven; att utmana och vägleda dennes kunskapssökande.*” (Maltén, 2003, s. 11).

2.2.5 Konkreta målformuleringar

Tydlighet och konkretion genomsyrar många påståenden kring huruvida undervisning skall bedrivas. Men hur kan målen formuleras på bästa möjliga sätt för att de skall kunna mätas, realiseras och utvärderas? Maltén (2003) anger i sin bok *Att undervisa – en mångfasetterad utmaning* ett antal konkreta punkter:

- Ange syftet med undervisningen
- Ge underlag för planeringen
- Motivera och underlätta elevernas arbete
- Underlätta kommunikationen mellan lärare i samma arbetslag och mellan elever och lärare
- Ge underlag för utformning av prov
- Ge underlag för den slutliga utvärderingen av arbetet med ett kunskapsområde

Maltén (2003) menar att det är viktigt att uttrycka sig så konkret och tydligt som möjligt för att minimera feltolkningsrisken.

2.3 Begreppsförklaring

Behaviorister – riktning inom psykologin, utvecklad av amerikanen J. B Watson i början av 1900-talet. Mänskligt beteende sågs som respons på yttre stimulans och påverkan.

Fil. mag. – *filosofie magister* akademisk titel

Kognitivistisk – på ett intellektuellt sätt involvera t ex tänkande, varseblivning och minnen

Konstruktivt – (på ett positivt sätt) är inriktad på att bygga upp något

Latent – dolt, slumrande, som existerar men inte (för tillfället) framträder

Manifest – påtaglig, tydligt framträdande

Mångfasetterad – rikt nyanserad

Psykodynamisk – sägs den inriktning inom psykologi och psykiatri vara som betonar det psykiska kraftspelet inom och mellan människor

Realiseras – förverkligas

Självbevarensedrift – starkt behov att skydda sig själv från död eller skada kroppsligen eller själsligen

Sublimering – psykoanalytisk term för hur den sexuella driften omvandlas till konstnärlig eller social verksamhet

Förklaringarna till begreppen är hämtade från ne.se, Bonniers Uppslagsbok och Nordstedts ordbok.

3. Metod

3.1 Urval

Jag genomförde intervjuer med tre olika lärare på en låg- och mellanstadieskola på landsbygden. Lärarna var kända av mig sedan tidigare. Min tanke bakom urvalet av intervjupersoner var att få en spännvidd mellan vad de gått för utbildning och hur länge de arbetat som pedagoger. En av dem är utbildad lågstadielärare och har jobbat inom det stadiet sedan 1974, den andra intervjupersonen är mellanstadielärare och har jobbat som det i tjugofem år och den tredje är fritidspedagog från början, men vidareutbildade sig för fyra år sedan till mellanstadielärare. Jag kommer inte grundligt jämföra de olika pedagogernas syn på motivationsarbete eller väga deras yrkeserfarenhet mot varandra. Urvalet jag gjort av intervjupersoner är för att uppfylla kriteriet för *tillförlitlighet* (Johansson & Svedner, 2006) och anledningen till att jag valde dessa tre pedagoger för mina intervjuer var att jag ansåg att de kunde representera en spridning inom lärarkåren. De har olika bakgrunder och yrkeserfarenheter samt olika inriktningar på sina lärarutbildningar.

3.2 Datainsamlingsmetod

Jag använde mig av kvalitativa intervjuer som min undersökningsmetod då denna beskrivs som en lämplig metod när man söker en djupare förståelse för intervjupersonens tankar och synsätt (Johansson & Svedner, 2006). Syftet med en kvalitativ intervju är att intervjupersonen skall ge så uttömmande svar som möjligt. En kvalitativ intervju ger också större frihet för den intervjuade att sväva ut i fria tankar kring det område man berör i intervjun. Syftet med intervjuerna var att ta reda på dessa tre lärares tankar kring motivationsarbete. Mitt frågeformulär (se bilaga 1) utgjorde vid intervjuer grundstrukturen för diskussion och följdfrågor var en naturlig del under samtliga intervjutillfällen. Vid något tillfälle användes frågeformuläret något mer, men jag försökte att hela tiden ge stort svarsutrymme till de intervjuade personerna.

3.3 Procedur

Efter att jag valt inriktning för min uppsats beslutade jag mig för vart jag ville genomföra mina intervjuer och med vilka. Jag besökte de personer jag ville intervjua personligen. Innan jag besökte respektive intervjuperson redogjorde jag för syftet med min uppsats,

samt skickade dem ett varsitt exemplar av det frågeformulär som jag skulle komma att använda mig av vid de planerade intervjutillfällena. Jag informerade dem även om hur lång tid jag uppskattade att varje intervju skulle ta. Vidare kontrollerade jag även att intervjupersonerna lämnade sitt godkännande till att intervjun skulle komma att spelas in. Dessutom försäkrade jag dem om att de var garanterade anonymitet. Under intervjutillfällena förde jag kontinuerliga stödanteckningar utöver att samtalen spelades in. Innan jag startade bandspelaren förklarade jag för intervjupersonen att de skulle tänka på att tala tydligt och att de inte skulle bli förvånade då jag endast skulle komma att besvara dem med nickar och blickar. Detta är en så kallad ”miljöskada” som jag tillskansat mig då jag studerade ljudmedia på gymnasiet. Av tidigare erfarenhet är det lätt att personer som saknar större erfarenhet av att bli intervjuade uppfattar de som intervjuare som ointresserad eller oförskämd, då den som genomför intervjun inte svarar med instämmande ja eller hummanden. Anledningen till att man som intervjuare skall undvika att höras på inspelningar är för att det underlättar betydligt vid bearbetningstillfället.

3.4 Databearbetning och tillförlitlighet

Efter varje intervjutillfälle lyssnade jag igenom inspelningsmaterialet och skrev av dem ordagrant, så kallad transkribering. Detta för att det skulle vara lättare för mig att bearbeta materialet samt för att jag skulle kunna korrekt citera något av de intervjuades uttalanden. Efter transkriberingen analyserade jag intervjumaterialet och valde ut de delar som jag ansåg var relevanta för mitt arbete.

Efter mina genomförda intervjuer upptäckte jag att tanken med mitt arbete inte till fullo blev uppfyllt. Från början var det meningen att arbetet skulle fokuseras på motivering inom den naturvetenskapliga undervisningen. Men efter hand blev det tydligt att intervjuerna tenderade att fokuseras på den generella motivationen i undervisningen. Därför beslutade jag mig för att lägga tyngdpunkten på den generella motivationen i den dagliga undervisningen. Detta vill jag poängtera då de bifogade intervjufrågorna i Bilaga 1 kan ses som avvikande från sammanställningen av resultatdelen och litteraturgenomgången.

Vad det gäller tillförlitligheten i mitt arbete är jag medveten om att det inte går att göra en generell bedömning av vad lärare i stort tänker då det handlar om motivationsarbete. Detta på grund av att dels är intervjupersonerna få till antalet och samtliga av intervjupersonerna arbetar på samma arbetsplats. Detta är något jag är medveten om, men jag har heller inte för avsikt att presentera något generellt resultat.

4. Resultat

Nedan följer utdrag ur de genomförda intervjuerna. Jag har försökt att utforma intervjupersonernas kommentarer så att de följer den bifogade intervjuguidens (Bilaga 1) frågeföljd. Intervjupersonernas och deras svar presenteras var och en för sig.

4.1 Intervjuperson 1

Intervjuperson 1 (Ip.1) är utbildad mellanstadielärare och har jobbat inom pedagogisk verksamhet i 25 år. Dessutom har Ip.1 vidareutbildat sig inom läs- och skrivutveckling för att kunna undervisa från de tidigare åren i grundskolan. Just nu undervisar Ip.1 i en årskurs ett till tre parallellt.

Min inledande fråga till samtliga lärare vid intervjutillfällena var: Vilka, tycker du, är lärarens viktigaste uppgifter?

Ip.1 menar att ett av de viktigaste uppdragen man har som pedagog är att kunna se till den enskilda individen och kunna anpassa undervisningen efter vilken nivå de befinner sig på. Dessutom poängterar Ip.1 vikten av att eleverna skall känna sig trygga i skolan.

Ett varierat arbetssätt anser Ip.1 är A och O när man undervisar. Det är även viktigt att försöka tillgodose samtliga elever på så många olika sätt som möjligt samt att inläring är någonting högst individuellt. Vidare hävdar Ip.1 att elever i dagens skola inte har en hög grad av tålamod och att det då krävs stort engagemang från läraren för att kunna fånga eleverna och göra undervisningen lustfylld. Vidare menar Ip.1 att hon tror att man undervisar på ett sådant sätt som man själv lärde in bäst när man själv gick i skolan.

Ip.1 går igenom hur denne utifrån motivationssynpunkt planerar för att i så stor utsträckning som möjligt kunna tillgodose samtliga elever i undervisningen.

Undervisningen som läraren bedriver består till stor del av praktiskt arbete och grupparbeten. Dessutom poängterar Ip.1 vikten av att kontinuerligt föra diskussioner kring det pågående arbetsområdet samt att beröm är en viktig del som lätt glöms bort.

Vidare poängterar Ip.1 vikten av att jobba i arbetslag och tillsammans planera undervisningen. *”Man fastnar väldigt lätt och ibland får man idéer, så att få jobba tillsammans med någon är oerhört värdefullt”*.

Är det svårare att motivera dina elever inom naturvetenskaplig undervisning än andra ämnen?

Ip.1:s uppfattning är att den naturvetenskapliga undervisningen är den minst komplicerade undervisningen att planera och genomföra. Ip.1 menar att det är ett tacksamt ämne därför att stor del av undervisningen går ut på att bedriva utomhus och att det där är lättare att gynna elevernas nyfikenhet och upptäckarlust.

Till sist poängterar Ip.1 att det har blivit svårare att motivera i undervisningen än var det var förr och att det försvårar naturligtvis motivationsarbetet. Eleverna motsätter sig i större grad de uppgifter som läraren delger dem och protesterar gärna och högljutt. Vidare hävdar Ip.1 att ungdomar idag är dåliga på att utföra uppgifter som de inte tycker är lustfyllda. Samtidigt som Ip.1 tydliggör att det får finnas en gräns för hur mycket man skall individualisera undervisningen. Ip.1 tror att detta till viss del beror på att samhället i stort ser annorlunda ut idag. Ett högt tempo i samhället och den allt mer ökande tillgängligheten vad det gäller teknik och aktiviteter bidrar till en högre grad av stress på dagens barn och ungdomar.

4.2 Intervjuperson 2

Intervjuperson 2 (Ip.2) är utbildad lågstadielärare och har varit verksam inom den åldersgruppen sedan 1974.

Ip.2 anser att det viktigaste uppdraget en pedagog har är att skapa en atmosfär, i klassrummet och övriga skolan, så att eleverna tycker det känns bra att komma till skolan. Bemötande är någonting som Ip.2 arbetar mycket och medvetet med. *”Jag tror att de känner sig trygga om man är glad och pigg när man tar emot dem på morgonen. De ska tycka att det är kul när de kommer.”*

Ip.2 berättar vid introduktion av nya ämnen försöker denne alltid börja med att klassen och pedagogen gör någonting tillsammans som eleverna upplever som lustfyllt. Vidare menar Ip.2 att man lär sig känna olika grupper och då lär man sig vad som fungerar för just den elevgruppen. Återigen poängterar Ip.2 vikten av bemötande och hur de olika undervisningstillfällena påverkas av hur läraren upplevs av eleverna. Vidare berättar Ip.2 att denne försöker att ur planeringssynpunkt ha de sju intelligenserna i åtanke. Med detta menar Ip.2 att individers olika inlärningssätt, det vill säga hur man bäst tar in information, tas med i den individuella anpassningen. Det kan till exempel vara att man effektivast lär in med hjälp av sin hörsel eller synen. Att man genom att använda sin kropp fördjupar sin kunskap och lagring av information. Förståelsen för att alla elever tar in information på olika sätt är jätteviktigt hos en pedagog menar Ip.2, samt att man vidhåller ett varierat arbetssätt.

Är det svårare att motivera dina elever inom naturvetenskaplig undervisning än andra ämnen?

Ip. 2 menar att det snarare är tvärt om. Den naturvetenskapliga undervisningen öppnar till större grad till att gynna elevernas nyfikenhet och det är lättare att få dem engagerade. Men Ip. 2 är medveten om att planering av naturvetenskaplig undervisning möjligtvis är något mer komplicerad om man undervisar inne i en storstad, vilket inte är fallet för den här pedagogen.

Vidare menar Ip.2 att elever i dagen skola generellt är svårare att motivera. *”Att de är så svårmotiverade kan bero ju på att de är överstimulerade. Det är stressigt för dem helt enkelt. De vet inte vart de ska lägga sitt fokus.”*

4.3 Intervjuperson 3

Intervjuperson 3 (Ip. 3) är från början utbildad fritidspedagog och senare vidareutbildad till låg- och mellanstadielärare med naturvetenskap som inriktning.

Ip. 3 menar att bland de viktigaste uppgifterna man har som pedagog är att vara en tydlig ledare och att kunna locka fram det där hos eleverna som får dem att vilja lära sig nya saker.

För att skapa grundläggande motivation hos elever menar Ip. 3 att man måste vara tydlig med vad man har för mål med undervisningen och vad som förväntas av eleverna. Ip. 3 berättar att varje dag ritas hon upp dagens schema på tavlan. Där står vilka lektioner som följer i tur och ordning, mellan vilka tider lektionen hålls och vad som skall göras. Är det till exempel dags för fruktstund under en av lektionerna så ritas Ip. 3 dit ett äpple eller dylikt. Om eleverna inte uppfyllt de mål som satts upp för veckan i varje ämne får de ta hem under helgen och göra de resterande uppgifterna som hemläxa. Dock poängterar Ip.3 att hon anpassar målen individuellt utifrån varje enskild elev.

Ip.3 berättar att bilder och symboler är en stor del av hennes undervisning, speciellt då det handlar om att delge eleverna information. Vidare berättar Ip. 3 att varje vecka skrivs ett brev som eleverna tar hem till sina föräldrar. I brevet finns beskrivet vad som gjorts under veckan, planerade läxor för nästkommande vecka, kommande veckas matsedel kontaktuppgifter med mera.

Är det svårare att motivera dina elever inom naturvetenskaplig undervisning än andra ämnen?

Ip. 3 menar att naturvetenskaplig undervisning är ett av dennes favoritområden. *”Jag tycker det är väldigt kul och det märks att det smittar av sig på eleverna”*. Vidare berättar Ip.3 att stor vikt läggs på introduktionen av nya områden och den kan se väldigt olika ut. Det kan vara filmatisering, dramatisering eller något annat. Dessutom är Ip. 3 noga med att ställa frågor och problematisera som eleverna själva få fundera kring. *”Jag vill att deras nyfikenhet skall tiggas dem till att vilja veta mer och ta reda på det själva.”*

Ip. 3 menar dock att dennes syn på motivation har förändrats i och med sin stigande yrkeserfarenhet. Elever i dagens skola har väldigt svårt att fortsätta sitt arbete då de stöter på problematik. Enligt Ip. 3 är det då väldigt svårt att få igång dem igen. Då menar Ip. 3 att det vore önskvärt att sitta avskilt med de elever som finner ett undervisningsområde

svårt för att kunna förklara för dem. Dock menar Ip.3 att det varken finns tid eller resurser för det.

4.4 Sammanfattning av resultat

Detta var de mest tongivande åsikterna efter att jag sammanställt de för arbetet genomgöra intervjuerna:

Två av de tre intervjuade pedagogerna ansåg att en av lärarens viktigaste uppgifter är att skapa en trygg atmosfär i undervisningsmiljön. Detta för att eleverna skall känna trygghet och glädje i att komma till skolan. En av intervjupersonerna ansåg att den viktigaste uppgiften som lärare är att vara en tydlig ledare.

Samtliga intervjupersoner poängterade vikten av att som pedagog kunna se till den enskilde individens behov och kunskapsnivå och utifrån den anpassa undervisningen. Dessutom förespråkar de alla tre ett varierat undervisningssätt och att beröm och feedback måste vara en naturlig del av undervisningen.

Ip.1 försöker tillgodose samtliga i sin elevgrupp genom att arbeta så mycket praktiskt som möjligt och dessutom innefattas en stor del av arbetet av grupparbetet. Vidare poängterar Ip.1 vikten av att ständigt föra diskussioner med elevgruppen då denne anser att detta är främjande för elevgruppens fortsatta intresse och lust att lära.

Ip. 2 menar att för att väcka intresset hos samtliga elever och tillgodose var och en av elevernas behov i undervisningen försöker denne alltid att inleda varje nytt undervisningsområde med att eleverna och läraren gör någonting lustfyllt tillsammans. Vidare poängterar Ip.2 vikten av bemötandet och hur elevgruppen upplever läraren.

Ip. 3 menar att för att skapa grundläggande motivation i elevgruppen måste man som lärare vara tydlig med vilka mål man har med undervisningen. Dessa mål är sedan, menar Ip.3, upp till läraren att individualisera utifrån gruppens sammansättning av individer och deras olika förutsättningar.

Slutligen hävdar alla tre intervjupersonerna att det har blivit allt svårare att motivera sina elever i undervisningen. De upplever att eleverna ger upp väldigt lätt och att det är svårt att åter fånga deras uppmärksamhet då de ställt sig negativa till en uppgift eller liknande. Ingen av de tre intervjuade lärarna vet vad detta kan bero på, men deras tankar kring detta genomsyras av att de uppfattar eleverna som överstimulerade och att de tror att samhället i stort har en stressande inverkan på dess individer, inte minst på den yngre generationen.

5. Diskussion

Samtliga av de intervjuade pedagogerna förespråkar ett liknande förhållningssätt som de anser bör genomsyra all undervisning. Detta förhållningssätt tar sin utgångspunkt i en varierad och individanpassad undervisning samt att man som lärare skall vara en tydlig ledare med individualiserade konkreta målformuleringar. Detta anser de vara de viktigaste delarna inom det pedagogiska uppdraget. Jensen (1983) hävdar att det är av stor vikt för elevers motivation att de upplever undervisningen som uppnåelig. Om detta inte tas i beaktning av pedagogen är det lätt att elevernas motivation omvänds till generell motvilja till all undervisning. Framför allt när det är fråga om elever i behov av särskilt stöd.

För att kunna bedriva en undervisningsprofil som innehar hög grad av individanpassad undervisning och konkreta målformuleringar krävs, ur pedagogperspektiv, stort fokus på arbetet, engagemang och erfarenheter. Men det krävs också att man som pedagog lyckas fånga sina elevers intresse. Det har varit ett av min studies kärnproblematik. Hur kan man arbeta för att fånga sina elever, att få dem intresserade och väcka deras nyfikenhet? Just detta upplever samtliga av de intervjuade pedagogerna är det svåraste med att vara lärare.

De mest tongivande åsikterna från författarna, i litteraturgenomgången, är att alla individer i grunden är motiverade, men att det skiftar i hur hög grad man är motiverad. Revstedt (2002) menar att begreppet motivation kan definieras som strävan hos människan att leva ett så meningsfullt och självförverkligande liv som möjligt. Med det menar han att man som individ då tar ansvar för sig själv och tar tillvara på sina möjligheter. Karlsson (2001) menar att när motivationen brister avspeglas detta på beteendet. Vidare hävdar Karlsson att förklaringar till individers olika beteenden ta sin utgångspunkt i vad som för tillfället upplevs som mest tillfredsställande för individen. Men vad är då ett meningsfullt liv? Vad innebär självförverkligande och hur stor betydelse har den personliga tillfredsställelsen i undervisningen?

Om jag till exempel ser till skillnaden inom de ekonomiska förutsättningar och den levnadsstandard som min generation har idag, jämfört med hur dessa förutsättningar såg ut för den föregående generationen, är det tydligt att det finns stora skillnader. För att nämna några exempel: föregående generation hade inte alls på samma sätt möjlighet och

förutsättningar att resa och konsumera i den utsträckning som jag upplever att dagens ungdom har. Dessa förutsättningar beror naturligtvis på en mängd olika faktorer så som tillgänglighet och utbud. Med det menar jag att det har blivit lättare, med utvecklade kommunikationssystem, att förflytta sig både elektroniskt och rent fysiskt. Tillgängligheten, mycket tack vare Internet och mobiltelefoni, har ökat i samhället. Dessutom anser jag att internationell konkurrens, vad det gäller importering och exportering av varor och tjänster är en bidragande faktor till samhällets förändring inom ekonomiska förutsättningar. Men den ökade internationella konkurrensen skulle inte vara möjlig eller varit möjlig utan utvecklade kommunikationsmedel.

Jag tror att denna samhällsliga förändring kan vara en bakomliggande orsak till att barn och ungdomar av dagens samhälle delvis uppfattas som ofokuserade och omotiverade. Detta påstående förstärks i de intervjuer som jag genomförde för min studies räkning. Samtliga tre intervjupersoner påpekar att de upplever skillnad i hur eleverna är beteendemässigt. De upplever att eleverna har en annorlunda attityd och en lägre nivå av fokusering och tålmodighet och att det blivit svårare att åter väcka deras intresse då de stöter på problematik jämfört med hur elever beteendemässigt var för till exempel tio år sedan. Detta tror intervjupersonerna beror på att barn och ungdomar i dagens samhälle är överstimulerade. Med överstimulans menas utbudet av fritidsaktiviteter, kommersiell underhållning, högteknologiska kommunikationsmedel och underhållningsverktyg. Dessutom upplever intervjupersonerna att barn och ungdomar blir servade av sina föräldrar i större utsträckning och att detta leder till en bortskämdhet som i förlängningen har en negativ inverkan på elevernas ansträngningsförmåga. När då eleverna i undervisningssituationer och skolmiljö begränsas i sina valmöjligheter och ställs inför kravsituationer, uppstår en inre konflikt. Vilket kan vara en bakomliggande orsak till den attitydförändring som intervjupersonerna nämnde ovan.

Vidare upplever jag att invånarna i dagens samhälle har en annorlunda inställning till vad som är viktigt i livet. Hur man värderar och prioriterar. Frågan som jag uttryckte tidigare i diskussionsavsnittet; vad som är ett meningsfullt liv och vad är självförverkligande, är väldigt komplicerad att svara på. Karlsson (2001) redovisar ett antal nödvändighetsfaktorer vad det beträffar det mänskliga behov. Detta baserat på Maslows behovshierarki. Han menar att dessa behov kan illustreras med hjälp av en trappa. Längst ner finner man bristbehoven. Med detta menas fysiologiska behov så som mat, sömn,

vatten och så vidare. Sedan kommer behovet av trygghet och senare behov av kärlek och uppskattning. När dessa grundläggande bristbehov, som är universella för alla människor, är tillfredsställda, förstå då kan de så kallade växtbehoven uppstå. Vilket innefattar behov av förståelse, yttre skönhet och självförverkligande. I Sverige idag, med några få undantag för vissa utsatta samhällsgrupper, saknar ingen individ tillfredsställelse av bristbehov vilket leder till stor fokusering på tillfredsställelse av växtbehoven. Därmed anser jag att individerna av vårt moderna samhälle har en annorlunda syn på eftersträvansvärda mål, samt hur mycket man är beredd att kämpa för att nå dithän. Här tror jag att dagens ungdom har en annorlunda inställning vad det beträffar ekonomiskt värde och hur lätt det är att förvärva inkomst i relation till arbetsinsatsen. Dessutom tror jag att den yngre generationen har en annorlunda syn på livskvalitet och självförverkligande. Jag upplever att en hög levnadsstandard, med ungdomars mått sett, är någonting som skall uppnås tidigt i livet. Hårt och även något provokativt av mig uttryckt: man skall vara smal, snygg, yrkesmässigt framgångsrik, hög sysselsättning på fritiden, ha familj, ett fint boende och äga en dyr bil helst innan man uppnått trettioårsåldern. Även detta tror jag är en stor bidragande faktor till den stress och ofokusering som de intervjuade pedagogerna upplever bland sina elever.

Ur motivationssynpunkt blir dagens samhälle och dess normer beträffande livskvalitet och eftersträvansvärda mål en aning motsägelsefullt. I alla fall om man skall tolka Revstedts (2002) påstående kring hur man främjar en fördjupad och hållbar motivation. Han menar att den som arbetar med att skapa motivation hos individer bör fokusera på en inre själslig omstrukturering istället för att fokusera på det yttre visuella. Revstedts påstående går då starkt emot de normer som, jag ovan nämnde, råder i dagens samhälle. Detta tror jag då i förlängningen avspeglas på barn och ungdomar.

Avvikande vid samtliga intervjutillfällen var att pedagogerna upplever att det är lättare att väcka elevernas intresse inom den naturvetenskapliga undervisningen till skillnad från övrig undervisning. Hur kommer då detta sig? Två av de intervjuade pedagogerna anser att detta kan bero på att stor del av den naturvetenskapliga undervisningen går att bedriva utomhus och att det är lättare att stimulera elevernas nyfikenhet. Dock visar den senaste PISA - rapporten (Skolverket, 2007) att intresse och kunskap inom naturvetenskap sjunkit bland svenska elever. Sveriges position i den internationella rankingen har sedan 2006 sjunkit något. Är det verkligen lättare att motivera inom naturvetenskaplig undervisning

och när tappar man i så fall eleverna? Kan man räkna med bra pedagogik med automatik bara för att undervisningen bedrivs utomhus?

I inledningen av diskussionsavsnittet nämnde jag att pedagogernas undervisningsprofil kräver engagemang, yrkeserfarenhet och stort fokus på arbetet. Samtliga lärare upplever en generell attitydförändring och ofokusering bland dagens elever. De upplever det som problematiskt att fånga sina elevers intresse och stimulera deras nyfikenhet. Men avvikande var att de inte hade samma upplevelser inom den naturvetenskapliga undervisningen och att detta tros bero på att en majoritet av undervisningen bedrivs utomhus. Den senaste PISA – rapporten (Skolverket 2007) redovisar en försämring av 15-åringars kunskapsnivå och intresse inom naturvetenskap. Kan detta vara en följd av att undervisning på högstadienivå sällan bedrivs i utomhusmiljö?

De intervjuade pedagogerna förespråkar individanpassad undervisning, samtidigt som de upplever att de har svårt att motivera sina elever i undervisningen bortsett från den naturvetenskapliga. Eventuellt skulle de kanske satsa på att bedriva en större del av sin undervisning utomhus eller hitta andra tillvägagångssätt som motiverar eleverna även inomhus. För att fånga elever i dagens skola tror jag att man, som lärare, måste gå ner till sina elevers nivå. Sätta sig in i vad en elevgrupp finner intressant. Vad de gör på fritiden och hur de bäst tillskansar sig information. Hur skall jag undervisa för att nå hela elevgruppen? Detta tror jag är viktigt att ställa sig frågande till när man arbetar inom pedagogisk verksamhet samt att man inte är rädd för att prova nya metoder och tillvägagångssätt. Dessutom vill jag också poängtera vikten av självinsikt och reflektion. Är det något i mitt undervisningssätt som gör att jag inte får med mig hela elevgruppen? Och i så fall vad behöver jag ändra på för att skapa en förändring? Jag tror det är där den individanpassade undervisningen måste ha sin utgångspunkt. Jag tror detta är en viktig aspekt när konkreta målformuleringar skall struktureras.

Jag tror också att man måste se med ödmjukhet inför uppdraget som pedagog. Det är självfallet inte helt okomplicerat att kunna tillgodose samtliga individer i en elevgrupp. Detta är någonting som kräver stor uppfinningsrikedom, tålamod och erfarenhet hos pedagogen. Vilket självfallet också påverkas av hur förutsättningarna ser ut. Hur stor är gruppen, antalet elever i behov av särskilt stöd, arbetsmiljö, sammanhållningen i

arbetslaget, kontakten med föräldrar med mera. Givetvis har olika lärare och skolor skilda förutsättningar.

Slutsatsen i min studie är att det är viktigt som pedagog att vara medveten om olika individers behov och att vidare försöka anpassa undervisningen för att kunna tillgodose samtliga elever. Tydlighet, konkreta målformuleringar och att med en positiv inställning medvetet arbeta för att stärka samtliga elevers positiva och konstruktiva sidor.

Referenser

- Bonnier Uppslagsbok (2007). Ljubljana, Kroatien: Korotan
- Glasser, William (1996). *Motivation i klassrummet*. Jönköping: Brain Books
- Jenner, Håkan (2004). *Motivation och motivationsarbete: i skola och behandling*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling : Liber distribution
- Jensen, Erik Poul (1983). *Grundbok i pedagogisk psykologi*. Stockholm: Wahlström & Widstrand
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2006). *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Uppsala: X-O Graf Tryckeri AB
- Karlsson, Lars (2001). *Psykologins grunder*. Lund: Studentlitteratur
- Läraryrket (2004). *Lärarens handbok*. Solna: Tryckindustri Information
- Maltén, Arne (2003). *Att undervisa – en mångfasetterad utmaning*. Lund: Studentlitteratur
- ne.se - http://0-www.ne.se.biblos.kau.se/jsp/notice_board.jsp?i_type=1 (2008-01-07)
- Nordstedts ordbok AB (1999). Gjøvik: ATT Gjøvik AS, Norge
- Revstedt, Per (2002). *Motivationsarbete*. Falköping: Gummessons Tryckeri AB
- skolverket.se - <http://www.skolverket.se/sb/d/1716/a/10471> (2008-01-22)

Bilaga 1 Intervjufrågor

- Vilka, tycker du, är lärarens viktigaste uppgifter?
- Hur vet du att dina elever är motiverade?
- Hur gör du för att motivera dina elever i naturvetenskaplig undervisning?
- Hur planerar/tänker du, utifrån motivationssynpunkt, när du planerar naturvetenskaplig undervisning? (Varför?)
- Använder du dig av någon speciell metod för att motivera eleverna?
- Hur använder du sig av feedback (beröm/förstärkning)? I så fall på vilket sätt och i vilka situationer?
- Anser du att det är svårare att motivera eleverna inom naturvetenskaplig undervisning är i andra ämnen och i så fall varför?
- Har din syn på motivation förändrats i takt med din yrkeserfarenhet?